

İZMİR'DEKİ TÜRK SANAT MÜZİĞİ AMATÖR KOROLARININ İNSAN YAŞAMINDAKİ YERİ*

The Place of Izmir Turkish Art Music Amateur Choirs in Human Life

Fatih COŞKUN**

ÖZ

İzmir'de Türk Sanat Müziği dinleyicisinin müzik dinleme ihtiyacını karşılamada, müzik beğenisine hitap etmede ezici çoğunluğu Türk Sanat Müziği amatör müzik toplulukları oluşturur. İzmir'in müzik yaşamında ve insanların yaşamında önemli bir yere sahip olan, her geçen gün sayıca artış gösteren söz konusu toplulukların sayısı 2018 yılı itibariyle yüz elli tane dir. Bu makalenin amacı, Türk Sanat Müziği amatör topluluklarının varlık sebebini, insanların ve İzmir'in müzik yaşantısındaki yerini/önemini anlamaya yöneliktir. Bu çalışma için elli adet koro referans alındı. Referans alınan elli adet koronun konser öncesi provalarına ve konserlerine katılarak, gözlem, görüşme ve anket yöntemiyle elde edilen veriler, sosyalleşme, kentleşme, modernleşme, yalnızlık gibi ilişkili kavramlarla analiz edildi. Aralarında yapı, nitelik ve işlev açısından herhangi bir fark bulunmamasına rağmen amatör müzik toplulukları kendilerini koro, dernek, cemiyet, topluluk olarak tanımladığı için metin içinde koro, dernek, cemiyet, topluluk sözcükleri eş anlamlı kullanıldı. Araştırma isim belirtmeme şartıyla yürütüldüğü için, çalışmada hiçbir koro şefinin, koronun, koristin ismi belirtilmedi.

Anahtar Kelimeler: Kentleşme, koro, modernleşme, müzik, sosyalleşme, yalnızlık.

ABSTRACT

The overwhelming majority of the institutions that meet the needs of the Turkish art music oriented audiences in İzmir are the amateur music ensembles. As of 2018, the number of these ensembles having increased significantly in İzmir's music life and in the lives of people is one hundred and fifty. The aim of this article is to understand the purpose of the existence

Araştırma Makalesi Geliş Tarihi: 15.04.2018 Kabul Tarihi: 11.06.2018

* Bu makale, 2007 yılında *Sosyalleşme Bağlamında İzmir'deki Amatör Türk Sanat Müziği Koroları ve Toplu Müzik Pratikleri* adlı doktora tezindeki veriler güncellenerek yazıldı.

** Dr. Öğretim Görevlisi, Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuarı, fatihcoskun@yahoo.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3546-7415>

of these Turkish Art Music amateur ensembles and their place / importance for people and music life in İzmir. Fifty choirs were taken as reference for this study. These choirs were analysed according to concepts such as socialization, urbanization, modernization, loneliness via the data obtained by observation, interview and questionnaire methods during the pre-concert rehearsals and concerts. Due to the fact that amateur music ensembles define themselves as choirs, associations, societies and communities, choruses, associations, societies; these words were used synonymously in the text, although there is no difference in structure, quality and function. The study doesn't specify any names and venues as it was conducted on condition that no choir chief and the name of the choir to be revealed.

Keywords: Choir, loneliness, modernization, music, socialization, urbanization.

GİRİŞ

Başlangıçta Türk sanat müziğini kuramsal ve pratik yönüyle öğretmek için ortaya çıkan musiki cemiyetleri, tarihsel süreç içinde köklü değişim geçirerek eğitim kurumu olma özelliği ikinci planda kalmış ve günümüzde insanların, müzik yapmanın yanı sıra sosyalleşme amacıyla katıldıkları birer performans kurumu haline gelmiştir. Araştırma evrenini oluşturan elli tane amatör koro, günümüzde birer performans/seslendirme topluluğu olup, çalışmaları bütünüyle konsere hazırlıktan ibarettir. Amaç, İzmir'in müzik yaşantısında yer almak, var olmaktır.

Kurumsal Kimlik

Söz konusu topluluklar kurumsal kimlik açısından aşağıdaki şekilde örgütlenmiştir:

- Banka Koroları
- Siyasi Parti Kolu Koroları
- Dernek Koroları
- Vakıf Koroları
- Üniversite Koroları
- Meslek Odası Koroları
- Sivil Toplum Kurumu Koroları
- Devlet Kurumu Koroları
- Özel Korolar

Genel Profil

Üyelerin yaş ortalamaları, cinsiyet, medeni durum, birden çok derneğe katılma oranı gibi değişkenler üye profili hakkında genel bilgi verir. Söz konusu değişkenlere ilişkin tablolar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 1: Yaş Aralığı

Yaş aralığı	
18 - 70	
18-30 yaş	% 5
31-45 yaş	% 20
46-65 yaş	% 70.8
65 yaş ve üstü	% 4.2

Tablo 2: Medeni Durum

Medeni durum	
Evli	% 29.9
Bekar	% 70.1

Tablo 3: Cinsiyet

Cinsiyet	
Erkek	% 9.9
Kadın	% 90.1

Tablo 4: Birden Fazla Koroya Katılma Oranı

Birden fazla koroya katılma oranı	% 70
-----------------------------------	------

Sosyalleşme

Üyelerin korolara katılma sebepleri ankete göre önem sırasıyla: arkadaşlık, çevre edinme, stres atma, yalnızlık, boş zamanı değerlendirme

şeklindedir. Bu sebeplerin tümü sosyalleşme/toplumsallaşma başlığı altında toplanabilir. Sosyalleşme kabaca, bireyin içinde bulunduğu gruba, topluma entegrasyonudur. Bireyin doğumundan ölümüne değin devam eden bir süreç olup birey bu süreci, içinde bulunduğu toplumsal gruplar ve grup aidiyeti içinde yaşar. Bu anlamda müzik toplulukları da bireyin müziği sosyalleşmede araç olarak kullandığı sosyal ortamlardır ve hepsi birer toplumsal gruptur. Müzik toplulukları küçük ölçekli gruplar olup, grup sınıflamasında birincil grup/aidiyet grubu olarak ifade edilen kategoriye girer (Bilgin 2003: 135-136).

Bu kategoriyi belirleyen nitelikler: yüz yüze ilişki biçiminin egemen olması, ortak irade ve amaç etrafında bütünleşmiş olması, kişisel çıkarların ön planda olmaması, haz alma ve manevi doygunluğun ortak payda olması, dayanışma ve yardımlaşmanın olması olarak sıralanır. İnsanlar ancak bir grup/topluluk içinde bulunarak yaşayabilecekleri sosyalleşme süreçleri sayesinde kendilerini ifade etme imkânına sahip olduklarından, amatör topluluklarda müzik yapıyor olmak, insanları bir araya getiren, buluşturan, onların sosyalleşmesini sağlayan bir olgudur. Bu ortamlar insanların müzik öğrenmek için değil, müziğin dışında kendilerine koymuş oldukları bir takım hedeflere ulaşmak için katıldıkları, söz konusu ihtiyaçların giderilmesi konusunda en elverişli ortamlardır. Çünkü müzik, insanın psikososyal olarak kendini ifade etmesinden, geriliminin giderilmesine, çevre ve arkadaş grubu edinmekten, prestij kazanmaya, katharsisten¹ bireyselleşmeye kadar sayabileceğimiz sosyalleşme sürecini destekleyen bir çok amaca hizmet eder. Bu olgu müziğin pragmatik anlamı ve kullanımı olarak açıklanır (Keammer 1993: 93-106).

Birlikte müzik yapmak insanda, toplumsallaşma süreçlerinin temelindeki bilgi, görgü, duyarlık, sabır, sorumluluk, başka insanların davranışlarına dikkat etme, birbirini anlama, insanlarla ses, söz, mimik, jest gibi uygun tekniklerle iletişim kurabilme, kendini kabul ettirme, topluluk içinde mutlu yaşama gibi davranışları kazanmasına yardımcı olur. İnsanların müzik yaparak dinletiler verip dinleyicilerle buluşmaları, bütünleşmeleri, müzikte buluşarak yaşama örnekleridir. Bireyin müzik aracılığı ile ait olduğu gruba uyum sağlamış olması, müzik dışı gündelik yaşantısında da (gezi, konukluk, tatil, hobi vb.) kişisel mutluluklara gölge düşürmeyen, bu konuda özenli bir yaşam sürmeyi gerektiren davranışlar sergilemesi de toplumsallaşma ile ilgilidir (Günay 2006: 195-196). Birey, toplu müzik pratiği yapan bir grubun içinde yer alarak sosyalleşme

¹Sözcük anlamıyla “temizlenme” ya da “arınma”yı gösteren katharsis terimi, psikodinamik bakımdan, temel gereklilikleri ve endişeleri azaltan duyguların atılmasını anlatmaktadır (Marshall 1999 : 393).

sürecine ilişkin temel dinamikler olan uyma ve farklılaşma yoluyla sosyal kimliğini geliştirir (Bilgin 1994: 112).

Sosyalleşmenin bir parçası olan konserler, koroların üç-dört ay boyunca yaptığı titiz çalışmaların sonucu olarak müzikal açıdan gelinen en son noktanın seyirci ile paylaşıldığı, sosyalleşmenin çapı açısından düşünüldüğünde en büyük açılımın gerçekleştiği yaşandığı en heyecanlı ve en mutlu müzik olaylarıdır. Her konser, üyeler için kişisel tatmin ve mutluluk aracı olmakla birlikte derneğin prestiji/saygınlığı yönünden de vitrin olma özelliği taşır.

Sosyalleşme adı altında sıraladığımız söz konusu ihtiyaçları karşılamak için insanları bu tip ortamlara iten ya da zorlayan durum nedir sorusuna kentleşme/modernleşme ve kent hayatının insanı içine düşürdüğü durum yanıtını vermek mümkün. Kentin, günümüzde insana iş ve yerleşim olanakları açısından geniş bir yelpaze sunması sebebiyle çekim alanı olmasının yanı sıra geçirmiş olduğu dönüşümle de insanın gerilimini perçinlediği; ekonomik çıkarlar sebebiyle bireyleri bir arada tutarken sosyal ilişkileri ikinci plana atıp zayıflattığı söylenebilir.

Kentleşme, Modernleşme, Yalnızlık

Genel olarak kentliler birbirleriyle oldukça parçalanmış rollerle karşı karşıya gelirler. Kentliler yaşam gereksinimlerinin karşılanması için kırsal yörelerde yaşayanlara göre daha çok sayıda insana gereksinim duyarlar. Ve böylece çok sayıda örgütün, grubun içinde yer alırlar (Alkan vd. 2002: 90).

İnsan, ekonomik bağımsızlığını kazanıp geleneksel gruplardan çağdaş topluma geçtikçe geleneksel bağın, ilişki biçimlerinin etkisi, gücü giderek zayıflar. İnsan zihninin gelişimi ve ürettiği düşünceler ona, geleceğini yönlendirme ve biçimlendirme konusunda yardım ederken diğer yandan da ürettiklerinin (teknoloji başta olmak üzere) esiri durumuna düşürmüştür (Geçtan 2006: 20). Doğaya olan bağımlılıktan kurtulup onu kendi denetimine almak ve yaşamını kolaylaştırmak için üretilen teknolojinin insana sunmuş olduğu nimetler yakın zamana kadar çok olumlu karşılanmaktayken şimdi ise söz konusu kolaylıkların insanın doğasına, mutluluğuna gölge düşüren sorunları da beraberinde getirdiğine ilişkin değerlendirmeler ifade edilmektedir.

Kent yaşamının getirmiş olduğu yalnızlık ve gerilim içinde bulunan insan da kendi varlığını duyumsama ve gösterme çabası içine girer. Böylelikle birey farklılığını yaşatma ve kendini farklı kılan özelliklerine sığınma davranışı geliştirir. Kentlerde yer alan birçok dernek, cemiyet, kuruluş, topluluklar bireyin bu konuda geliştirmiş olduğu yöneliminin adresidirler. Modernleşmenin ve kent

yaşamının birey üzerinde kurmuş olduğu baskı, stres, yalnızlık, yabancılaşma gibi sebepler insanların bu tip ortamlara olan ihtiyacını her geçen gün arttırmaktadır. Birey, bu ortamlar sayesinde şikayetçi olduğu gündelik yaşama katlanabilecek enerjiyi sağlamakta, ruh sağlığını korumakta, kendini ifade edebilmekte, kendi varlığını duyumsayıp kaybolmuşluk duygusundan uzaklaşmakta, hayata tutunmaktadır. Korolardaki insanların çoğunluğu eş vefatı, boşanma ya da hiç evlenmemiş olma gibi sebeplerden ötürü yalnız yaşayan ve yalnızlığın getirdiği ruhsal sorunlarla mücadele eden insanlardır. Çoğu üye hafta içi en az üç farklı koroya giderek zamanının büyük kısmını bu ortamlarda geçirmeye çalışmaktadır. Koroları “terapi yuvası, ikinci evimiz” olarak tanımlamaları bu ortamların kendileri için ne kadar önemli vazgeçilmez olduğunu vurgulamaktadır.

Kurumsal Süreç ve Dönüşüm

Türk sanat müziği amatör topluluklarına kurumsal süreç ve dönüşüm ekseninde İzmir’in müzik yaşantısındaki yeri açısından bakacak olursak şunları söylemek mümkün.

Cumhuriyetin ilk yıllarında İzmir’de İzmir Musiki Cemiyeti, İzmir Musiki Mektebi, Eşref Paşa Musiki Birliği adını taşıyan fakat uzun ömürlü olmayıp kapanan derneklerin varlığını biliyoruz. 1946’da kurulan ve hâlâ faal olan İzmir Türk Musikisi Cemiyeti/Rakım Elkutlu Musiki Cemiyeti, İzmir’in en eski ve doğal olarak en köklü kurumu olma özelliğine sahiptir. Bugün İzmir müzik camiasındaki pek çok müzisyen bu kurumdan yetişmiştir. Bu cemiyet başta olmak üzere ondan önce kurulmuş tüm cemiyetler, Türk Müziği’nin kuram ve pratiğinin öğretildiği, müzik alanında birçok müzisyenin yetiştiği eğitim kurumu olma özelliğine sahiptiler. Eskiden Türk Müziği’nin eğitim işlevini üstlenen derneklerin bu görevini bugün konservatuvarlar üstlenmiştir. İzmir’de Türk Müziği’nin teorik ve pratik boyutuyla eğitiminin verildiği tek resmi kurum Ege Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarıdır. Amatör korolar, günümüzde birer performans/seslendirme topluluğu olup, çalışmalarını bütünüyle konsere hazırlıktan ibarettir. Amaç İzmir’in müzik yaşantısında yer almak, var olmaktır. İzmir’in müzik dünyası içinde büyük çoğunluğu Türk Sanat Müziği Amatör Toplulukları oluşturur. Devlete bağlı İzmir Klasik Türk Müziği Korusu dışında, ildeki TSM etkinlikleri amatör korolar tarafından yürütülmektedir. Oryantasyonu Türk Sanat Müziği olan dinleyicinin ezici çoğunluğunun müzik beğenisine hitap eden ve müzik dinleme ihtiyacını karşılayan kurumlar amatör topluluklardır. Kültürel süreklilik ve kitlenin müzik dinleme ihtiyacının karşılanmasında bu açıdan tek aktör

cemiyetlerdir. Bu dinleyici amatör koroları İzmir Klasik Türk Müziği Korosuna tercih etmektedir. Klasik Türk Müziği Korosunun repertuarının müzik beğenilerine hitap etmediği için konserlerine gitmediklerini ifade etmektedirler. Bu olguya toplumsal gerçeklik açısından yaklaşacak olursak, İzmir'de ve aslında Türkiye'deki sanat müziği dinleyicisi 1950'den itibaren başlayan gazinoculuğun hüküm sürdüğü dönem içinde üretilmiş eserlerin dinleyicisinden oluşan bir kitledir. Amatör koroların repertuarı söz konusu döneme ait olup aynı zamanda yaşanmışlıkla da kodlanmış olduğundan dinleyicinin doğal olarak ortak hafızasını oluşturmaktadır. Onlar için bu eserlerin anı değeri vardır. Hepsi gençlik dönemlerine denk gelip dinleyerek büyüdükleri repertuarı seslendirmekten ve dinlemekten hoşlanmaktadır. İfadeleri bu yöndedir. Amatör korolardaki bireylerin ve dinleyici kitlesinin çoğunluğunun elli yaşın üzerinde kişilerden oluştuğunu, başka bir müzik türünün dinleyicisi olmadıklarını dikkate aldığımızda sanat müziği dinlemek bu kuşak için başka bir yönüyle simge-değerdir. Her konuda hızlı bir değişim ve dönüşümün yaşandığı toplumlarda yaşlı kuşak ve gençler arasında değer, inanç, zevk, yaşam biçimi gibi konularda büyük farklılıklar olması normaldir. Oryantasyonu sanat müziği olan bu dinleyici için söz konusu sebeplerden dolayı eskiye tutunma, eski olana sahip çıkma, eski ile ilgilenme, onu rahatlatan, hızla değişen sosyokültürel ortamda kendi yerini belirlemesine yardımcı olan, kendisini kaybolmuş olma hissinden uzaklaştıran bir davranış olarak görülebilir. Korolardaki bireylerin kültürümüze sahip çıkıyoruz, onu yaşatıyoruz ifadesini kuşak kimliği ile ilişkilendirmek mümkündür. Çoğunluğu altı ayda bir olmak üzere yılda iki kez azınlıkta olarak üç ayda bir yılda dört kez konser vererek İzmir'in müzik yaşantısında varlığını sürdürmektedir.

SONUÇ

Kırsal kesimden kent merkezine doğru yaklaştıkça geleneksel sıcak ikili insani ilişkiler çözülmeye başlar. Modernleşme ve kent yaşamı insanı yalnızlaştırıp kendinden koparıp yabancılaştırmıştır. Çağın hastalığı olarak kabul edilen depresyon kentli insanın hastalığıdır. Kent yaşamının insan üzerindeki baskısı, insanın kendine vakit ayıramayışı, kendi istediklerini değil de sistemin istediklerini yerine getirmekten, yapmaktan başka bir şey yapamıyor olması onu, etten robota dönüştürerek ruh sağlığını yitirmesine, mutsuz olmasına neden olmuştur günümüzde.

Bu durum, insanı kendi varlığını hissedebileceği, kendini ifade edebileceği, ruh sağlığını koruyabileceği, yalnızlığını giderip sosyalleşebileceği

toplumsal grupların içinde olmaya itmiştir. Bu gruplar insanın soluk alıp verebileceği, kendini mutlu, değerli, işe yarar hissedebileceği oluşumlardır. Kentlerde yer alan birçok dernek, cemiyet, kuruluş, topluluklar bireyin bu konuda geliştirmiş olduğu yöneliminin adresidirler. Bu açıdan bakıldığında, İzmir'deki Türk Sanat Müziği Amatör Toplulukları da insanların saymış olduğumuz ihtiyaçlarının karşılanmasında, sıkıntılarının giderilmesinde elzem kurumlardır.

Korolardaki bireylerin hiçbirinden yaptıkları işe yönelik şikayet duyma ihtimali yok gibidir. Çünkü bu topluluklar gönüllü birliklerdir. Kimse herhangi bir işe memur edilmemiştir. Bu sebeple amatör korolardaki insanların işlerinden haz alıyor olmaları süreklilik arz eder. Bu ortamlar bireylerin aidiyet duygusunun karşılandığı, müzik yaparak mutlu olduğu, moral kazandığı, kendisini işe yarar hissederek hayata bağlandığı, özsaygılarının tazelenmesi konusunda önemli bir işleve sahiptir.

Türk Sanat Müziği Amatör Toplulukları, koro yöneticisi/şef ve sazende açısından değerlendirildiğinde birçok kişi için günümüzde ek gelir kaynağıdır. Şefler bu sebeple birden fazla sayıda koro çalıştırma çabası ve yarışı içindedir. Söz konusu yarışta, birbirlerinin korosunu elinden almaya kadar uzanan çirkin davranışlara tanık olunmaktadır.

Korolar, cinsiyet değişkeni ölçüt alınarak değerlendirildiğinde vokal koristlik açısından net bir şekilde kadın topluluğu olarak adlandırılabilir. Bu toplulukların kadın egemen topluluklar olmasında derneklerin kadınları karakterize eden ilgi ve davranışların yaşandığı, sergilendiği alanlara dönüşmüş olmasının büyük payı var. Bu ortamlar, müzik topluluğu olmasının yanında kadınların kabul günü toplantılarıdır. Her provaya kadınlar evde yaptıkları yiyecekleri getirerek çalışma bittikten sonra yiyecek ve içecek servisiyle günlerini sohbet ederek, dedikodu yaparak, eğlenerek geçirir. Kadın egemen toplulukları olması sebebiyle kadınlar arası birbirlerine ve kendilerine zarar verecek ölçüde kıyasıya rekabetin yer aldığı, üzücü ve komik durumların yaşandığı topluluklar olarak renkli ve dinamik yapılarıyla insanların hem kendi dünyalarını anlamlandırmada, hayata tutunmalarında, hem de İzmir'in müzik yaşantısında korolar, baş aktördür. İcra edilen repertuar ve müzik faaliyetiyle amatör topluluklar, müzik geleneğini koruyan, yaşatan, süreğenlik kazandıran, kültürel bellek ve mirasın aktarımında en hayati kurumlardır.

KAYNAKÇA

- Alkan, Ayten, ve Duru, Bülent (2002). *20.Yüzyıl Kenti*. (Çev. ve Der.), İstanbul: İmge Kitabevi.
- Bilgin, Nuri (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Coşkun, Fatih (2007). “Sosyalleşme Bağlamında İzmir'deki Amatör Türk Sanat Müziği Koroları ve Toplu Müzik Pratikleri”. Yayımlanmamış doktora tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Geçtan, Engin (2004). *Varoluş ve Psikiyatri*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Günay, Edip (2006). *Müzik Sosyolojisi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Keammer, John E. (1993). *Music in Human Life: Antropological Perspectives on Music*. Çev. Yetkin Özer, University of Texas Pres.
- Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.